

БУТ ІЛЛЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу,
кандидат юридичних наук*

ЩОДО ЦИВІЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ У СПРАВАХ ПРО ВИДАЧУ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПИСУ

Стаття 18 Сімейного кодексу України (далі – СК) закріплює право кожного учасника сімейних відносин, який досяг чотирнадцяти років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу [1]. Частина друга статті 47 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) закріплює право неповнолітньої особи здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді у справах, що виникають з відносин, у яких вони особисто беруть участь, якщо інше не встановлено законом. Суд може залучити до участі в таких справах законного представника неповнолітньої особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена [2]. Отже цивільне процесуальне законодавство наділяє цивільною процесуальною дієздатністю особу, яка досягла 14-річного віку, залучення законного представника є субсидіарною можливістю, спрямованою на додатковий захист інтересів дитини.

Статтею 350-2 ЦПК встановлено, що заява про видачу обмежувального припису може бути подана, зокрема, особою, яка постраждала від домашнього насильства, або її представником; батьками та іншими законними представниками дитини, родичами дитини (баба, дід, повнолітній брат, сестра), мачухою або вітчимою дитини, а також органом опіки та піклування в інтересах дитини, яка постраждала від домашнього насильства, – у випадках, визначених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

А згідно ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» право звернутися до суду із заявою про видачу обмежувального припису стосовно кривдника мають, зокрема, постраждала особа або її представник; у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини – батьки або інші законні представники дитини (баба, дід, повнолітній брат, сестра), мачуха або вітчим дитини, а також орган опіки та піклування. Також, слід звернути увагу, що ч. 1 ст. 1 використовує термін «дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі – постраждала дитина), – особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства [3].

Тобто, слід дійти висновку, що ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та ст. 350-2 ЦПК, як спеціальне законодавство щодо справ про видачу обмежувального припису зазначають конкретний перелік осіб, які можуть бути заявниками в таких

справах, який на перший погляд входить в колізію із нормами ст. 18 СК та ст. 47 ЦПК.

Розбіжність в даних нормах полягає в тому, що відповідно до положень ст. 350-2 ЦПК та ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» виключається можливість безпосереднього подання заяви про видачу обмежувального припису дитиною, яка не досягла 14-річного віку або ж через договірного представника. В свою чергу з норм ст. 18 СК та 47 ЦПК можна допустити можливість подання заяви до суду про видачу обмежувального припису безпосередньо дитиною, яка не досягла 14 річного віку.

Застосовуючи системне тлумачення положень ст. 350-2 ЦПК та ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» недоцільним вбачається обмежувальне розуміння права постраждалої дитини на звернення до суду. Ст. 350-2 ЦПК слід тлумачити як таку, що надає право особі, яка постраждала від домашнього насильства, в тому числі і неповнолітній, самостійно звертатися до суду до захисту. Положення про можливість звернення законними представниками чи органами опіки та піклування має тлумачитися як таке, що розширює коло суб'єктів звернення, а не виключає з переліку заявників неповнолітню особу. Аналогічно і ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» має тлумачитися таким чином, що надає право на звернення за захистом як особі, що постраждала, або її представникові, так і батька або іншим законним представники дитини, родичам дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуха або вітчима дитини, а також органам опіки та піклування/

З урахуванням аналізу законодавства можна дійти висновку, що пункт 3 частини першої статті 350-2 ЦПК України, та пункту 2 частини першої статті 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», як спеціальні норми щодо справ про видачу обмежувального припису, чітко встановлюють перелік осіб, які можуть звертатися із заявою про видачу обмежувального припису. З такого переліку вбачається, що особа, яка не досягла 14-річного віку може звертатися безпосередньо до суду із заявою про видачу обмежувального припису. Щодо реалізації права 14-річної неповнолітньої особи на подання заяви про видачу обмежувального припису, то слід дійти висновку, згідно п. 3 ч.1. ст. 350-2 ЦПК та п.2 ч.1 ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», таке право може бути реалізовано як самостійно, так і через : батьків, інших законних представників дитини, родичами дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачуху або вітчима дитини, а також органом опіки та піклування в інтересах дитини, яка постраждала від домашнього насильства.

ЦК України встановлює особливості укладення правочинів із малолітніми та неповнолітніми особами, які, зокрема, мають право вчиняти дрібні побутові правочини, самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами, а вчинення інших правочинів має відбуватися за згодою батьків (усиновлювачів) або піклувальників. Визначення «дрібний побутовий правочин» має оціночний характер,

не має установлених меж грошового виразу (вартості), а тому має для різних видів діяльності, речей і майнового стану учасників цивільних правовідносин, різні межі вартості [4]. При цьому наслідком вчинення правочину неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків (усиновлювачів), є або його схвалення батьками, або визнання судом недійсним за позовом заінтересованої особи.

Окрім цього, стаття 204 ЦК України закріплює презумпцію правомірності правочину. Ця презумпція означає, що вчинений правочин вважається правомірним, тобто таким, що породжує, змінює або припиняє цивільні права й обов'язки, доки ця презумпція не буде спростована, зокрема, на підставі рішення суду, яке набрало законної сили. У разі неспростування презумпції правомірності договору всі права, набуті сторонами правочину за ним, повинні безперешкодно здійснюватися, а обов'язки, що виникли внаслідок укладення договору, підлягають виконанню.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2229-19>.
4. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.

Ключові слова: неповнолітня особа, окреме провадження, домашнє насильство, цивільна процесуальна дієздатність.

Ключевые слова: несовершеннолетнее лицо, особое производство, домашнее насилие, гражданская процессуальная дееспособность.

Key words: underage, special proceedings, domestic violence, civil procedural capacity.

ЛЛОПОЛ ІННА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ НЕДІЙСНИМ

Реформування та удосконалення українського законодавства, розвитку цивільної доктрини та приведення у відповідність європейським стандартам цивільного процесуального законодавства, потребує вивчення та осмислення, зокрема й таких категорій як визнання правочинів недійсними. Відтак, дослідження окремих питань, пов'язаних із провадженням у справах про визнання правочинів недійсними